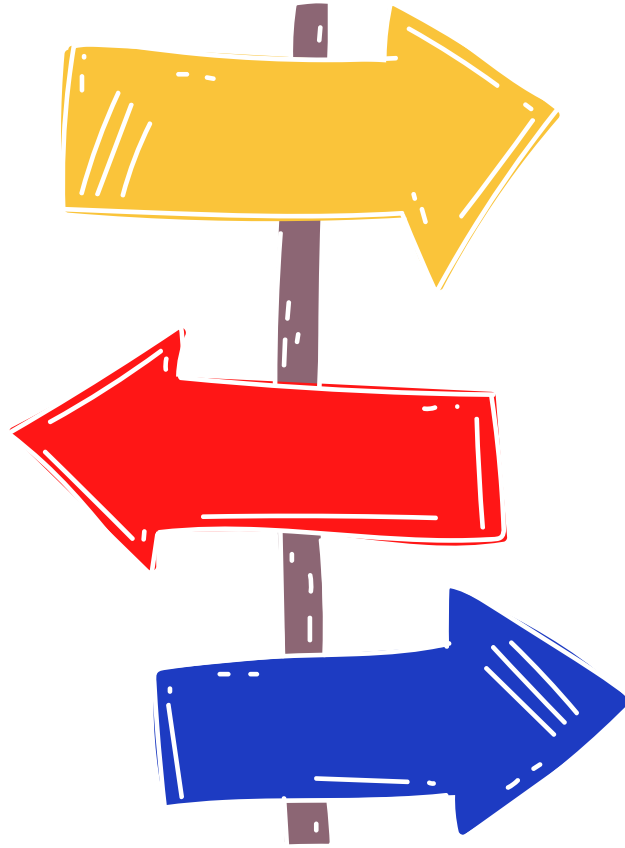

MODÜL-9

GÜVENLİ OKUL VE OKUL GÜVENLİĞİ

10 SAYFALIK ŞURRUP BİLGİ

*Bu çalışma notları

MEB / ÖBA / Uzman Öğretmenlik Yetiştirme Programı
Çalışma Kitabı (PDF) kaynak alınarak düzenlenmiştir.

Kaynak https://cdn.eba.gov.tr/oba/UZMAN_OGRETMENLIK_YETISTIRME_PROGRAMI_CALISMA_KITABI.pdf

Güvenli Okul

Güvenli Okulların Bazı Özellikleri:

1. Etkili Okul Yöneticiliği ve Liderliği,
2. Okulu Oluşturan Mekânların Kontrolü,
3. Güven Hissi,
4. Saygı,
5. Samimiyet,
6. Fiziksel Zarar, Gözdağı, Zorbalık ve Tacizin Bulunmaması,
7. Alay, Nefret Dili ve Sosyal Dışlanmadan Uzak Olma,
8. Çatışma Riskinden Uzak Olma,
9. Doğal Afetlerden Uzak Olma,
10. Sorumluluk Duygusunu Geliştirme,
11. İhtiyacı Olan Öğrencilerin İhtiyaçlarını Giderme,
12. Eşit Muamele,
13. Akademik Başarıya Odaklanma,
14. Veliler ve Toplumla İyi İlişkiler İçinde Olma,
15. İfade Özgürlüğünü Destekleme,
16. Güvenlik Problemlerini Açıkça Tartışma,
17. İletişim,
18. Empati Kültürünü Geliştirme,
19. Güvenliği Tehdit Eden Davranışları Ödüllendirmeme ve Görmezlikten Gelmemeye,
20. Kolluk Güçleriyle İş Birliği,
21. Her Türlü Bağımlılıkla Mücadele,
22. Göçmen Çocukların Problemlerini Yönetebilme,
23. Krize Hazırlık ve Krize Müdahale Planlarına Sahip Olma,

Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet

Zorbalık; yaşça daha büyük ya da fiziksel olarak güçlü olan çocukların kendilerinden daha güçsüz olan çocukları sürekli olarak hırpalaması, eziyet etmesi ve rahatsız etmesidir.

Siber Zorbalık; bireylerin mobil telefonlar ve internet aracılığıyla bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak diğer bireylere rahatsızlık vermesi ve taciz etmesi olarak tanımlanır.

Zorbalığın Ayırt Edici Özellikleri:

1. Zorbalık bilinçli ve istençli olarak yapılan ve kurban fiziksel, zihinsel, sosyal ya da psikolojik olarak zarar verme amacı güden söz ve eylemlerdir.
2. Zorbalık bir kereye mahsus değildir. Çeşitli zaman aralıklarında tekrarlanıyor olması gerekir.
3. Zorbalar eylemlerini bireysel veya grupta yapabilecekleri gibi, kurbanlar da bu eylemlerden bireysel ya da grup olarak zarar görebilirler.
4. Zorbaca davranışa maruz kalan kurbanın kendini koruyamayacak ve savunamayacak fiziksel veya zihinsel nitelikte olması gerekir.
5. Zorbaca davranışlar sergileyen bireylerin genellikle bu eylemler sonunda kendilerine çıkar sağladıkları görülür.
6. Zorbalar, kurban veya kurbanlarının acı çekmesinden, küçük düşmesinden zevk alırlar.
7. Zorbalar ve kurbanlar ile sergilenen zorbaca davranışlar dikkate alınmalıdır.

Siber Mağduriyet; kişinin dijital teknolojiler aracılığıyla kendine zarar veren saldırgan tutumlara maruz kalması ve bunun da kişide mağduriyet oluşturması durumudur.

Bağımlılık ve Teknoloji Bağımlılığı

Bağımlılık; herhangi bir maddenin zarar veren sonuçlarına rağmen sürekli ve aşırı kullanımı sonucu ortaya çıkan bir rahatsızlıktır.

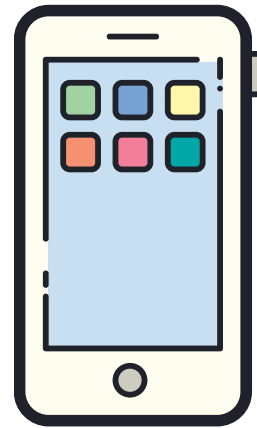
Fiziksel bağımlılık; maddenin varlığına karşı duyulan fizyolojik bir istektir.

Ruhsal bağımlılık; kişinin duygusal ya da kişilik yapısı gereği, gereksinimlerini tatmin etme ya da giderme amacıyla o maddeye düşkünlüğü biçiminde tanımlanabilir. Madde bırakıldığında ruhsal bazı şikâyetler görülür.

Teknoloji Bağımlılığı ve İnternet Bağımlılığı: Teknoloji ve internetin bilinçli olmayan, kontrolsüz bir şekilde kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan, davranışsal bağımlılıklar; oyun oynama bozukluğu, kumar oynama bozukluğu sosyal medyanın ve akıllı telefonun aşırı kullanımı gibi bağımlılık yapıcı alt davranışlarla kendini gösteren bağımlılık türü teknoloji bağımlılığı olarak tanımlanır.

İnternet Bağımlılığı Nedenleri:

- Sosyalleşme gereksinimi,
- Kişilerin gerçek kimliklerini saklayarak kendilerini olduklarından farklı bir şekilde göstermeleri,
- Tanınmamanın verdiği rahatlıkla düşüncelerini açıkça paylaşabilmeleri
- Yüz yüze iletişim yerine internet iletişimini daha kolay bulmaları

Güvenli Okul ve İletişim

Güvenli eğitim iletişiminin sağlandığı bir ortamda herhangi bir sorunla karşılaşan çocuğun;

- Sorun ile karşılaştığını kavrayabilmesi,
- Bunu aile, öğretmen ve ilgili personelle doğru şekilde paylaşabilmesi, Paylaşımı sonunda bir yardım alacağına dair beklentiye sahip olabilmesi,
- Kurduğu bu iletişim sonunda olumsuz bir sonuç ile karşılaşmayacağına dair bir güvene sahip olabilmesi beklenmektedir.

Yabancıların Eğitimi ve Eğitim Güvenliği Risk Alanları olarak;

1. Dış tehlikeler (Yetişkin veya yaşlılardan gelebilecek fiziksel veya psikolojik saldırı)
2. Mekânla ilgili tehlikeler (kaygan zeminler, havasız mekânlar, yetersiz oksijen, vb.)
3. Hijyenle ilgili tehlikeler (yeteri kadar temizlenmeyen tuvaletler, kirli sınıflar)
4. Sağlıksız gıdalar
5. Akran zorbalığı
6. Öğretmen-idareci şiddeti
7. Veli şiddeti
8. Sınav kaygısı
9. Servis kazaları
10. Afetler (depresyon, sel, yangın)

21. yy. Eğitim Konseptindeki Eğitimcinin Rolü ise Şu Şekilde Şıralanabilir:

1. *Care*: Sorumluluk taşıma, değer verme, sevgi ve şefkat,
2. *Challenge*: Yenilikçi-araştırmacı, sınırları zorlayan,
3. *Clarify*: En zor konuyu da rahat açıklayabilmeli, kreatif anlatma sanatı, anlaşıldığını kontrol etmeli,
4. *Captivate*: Cazip-ilginç yapmalı, beğeni kazanılması,
5. *Confer*: Etkileşimli, herkese ilgi, zaman tanımalı, söz hakkı tanımalı,
6. *Consolidate*: Konunun anlaşıldığından emin olmalı kontrol edip “geri dönüş” sağlamak “feedback” vermeli, yardım ve düzeltme,
7. *Control*: Verimli sınıf atmosferi: Rol model, dengeli ve adil olmalı

Güvenli Okul Kapsamında Sosyal Uyum ve Entegrasyon

Sosyal uyum, bireylerin ev sahibi toplumla ilişki kurmak için geçirdiği değişimler olarak tanımlanmaktadır.

Asimilasyon, bireyin sahip olduğu kimliğini bırakıp yalnızca yeni toplumun kültürel değerleriyle yaşamına devam etmesi olarak ifade edilebilir.

Yabancı Öğrencilerin Uyum ve Entegrasyonuna Engel Olan En Önemli Sebepler:

- Dil Sorunu
- Sosyal bilgilerin eksikliği
- Psikolojik, sosyal ve fiziksel okul güvenliği sorunu
- Okulu Terk Etme
- Yönetici ve Öğretmenlere Oryantasyon Eğitimi
- Meslek Eğitimi
- Kültürel Ayrımcılık ve Asimilasyon Endişesi
- Maddi Yetersizlikler
- Çocuk İşçiliği

Oyun Bağımlılığı

Sanal oyunlarla ilgili durumlar;

-2021 yılında dünya genelinde oyun endüstrisinin ekonomik hacmi 180 milyar dolardır.

-2,5 milyar insanın oyun oynadığı tahmin edilmektedir.

-Erkekler kızlardan iki kat daha fazla oyun oynamaktadırlar.

-Her oyun bağımlılık yapmaz.

-Her oyun, her bir bireye aynı etkiyi yapmaz.

-Oyun bağımlılığı genetik ve çevresel faktörlere göre değişiklik gösterir.

-Her oyun, zararlı olmaz ve sağlıklı da değildir.

-Bireylerin yaşamlarında eğlence, rahatlama ve hatta sosyalleşme sağlayan oyunlar da vardır.

-Sanal oyunların bağımlılığının diğer bağımlılık türleri gibi toplumda açık ve net olarak fark edilmemektedir. Oyun bağımlılığı, Dünya Sağlık Örgütü(WHO) hastalık olarak tanımlamaktadır.

Oyun bağımlılığı, uzun süreli çok fazla oyun oynama değil bireylerin günlük yaşamlarının önemli bir kısmında yer alarak gündelik yaşamlarında sorumlu olduğu görev ve sorumlulukları aksatarak bireyin yaşam kalitesini olumsuz etkilemesidir.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 2018 yılında gençlerin sanal oyun bağımlılığını davranış bozukluğu olarak tanımlayarak belirtilerini göstermede 3 ölçüt belirlemiştir;

1.Oyun oynama isteğinin kontrol altına alamaması,

2. Oyun oynamanın diğer tüm aktivitelerden daha önemli ve öncelikli olduğu duygusuna sahip olması,

3. Oyun oynama isteğinin, ders çalışmalarını aksatmasına, sosyal ilişkilerin zayıflamasına ve tüm faaliyetlerden uzaklaşmasına rağmen, artarak devam etmesidir.

Amerika Psikoloji Derneği (APA) bir bireye oyun bağımlısı teşhisi konulması için dokuz ölçütten en az beşinin bir yıl içinde göstermesi gerektiğini belirtmiştir:

1. Oyun oynamanın her şeyden önce gelmesi,
2. Oyun oynamadığı zaman gergin ve asabi davranışlar göstermesi,
3. Oyuna daha fazla zaman ayırma eğilimi içinde olması,
4. Daha önce sevdiği ve katıldığı aktivitelerle ilgilenmemeye başlaması ve aktivitelerden uzaklaşması,
5. Oyunda harcadığı zamana ilişkin aileye yanlış bilgi vermesi,
6. Akademik çalışmalarına daha az zaman ayırmaya başlaması,
7. Oyun oynamayı, kaygı, suçluluk gibi olumsuz duygulardan kaçış olarak görmesi,
8. Oyun oynama sıklığını, zamanını ve süresini kontrol edememesi,
9. Psikolojik problemler yaşamaya başlamasına rağmen oyun oynamayı azaltma veya kısıtlama eğilimi göstermemesidir.

Oyunlara bağlanma süreci ve bağımlılığın oluşma aşamaları şunlardır:

1. **Başlama isteği:** Oyun, oynamaya yeni başlayan bireylerin meraklarını uyandırarak oyunun içine alma ve oyunun bir parçası olma,
2. **İlginin artması:** Oyuna başlayan bireylerin günlük yaşamlarında ve davranışlarında farklılaşmaların başlaması.
3. **Düşüncelerinde oyunun öncelikli bir yere sahip olması:** Oyunun bireyin yaşamının merkezine yerleşmesi sonucu daha önce zevk aldığı etkinliklerden uzaklaşmaya başlaması,
4. **Oyun bağımlılığının oluşması:** Bireyin zamanının büyük bir kısmını ve enerjisini oyuna ayırarak sorumlu olduğu görevlerini aksatması veya ihmal etmesi.

Güvenli Okul

- Okulda şiddet, okul içinde veya çevresinde başkalarına zarar vermeyi amaçlayan bir dizi kasıtlı davranıştır.
- Zorbalık, siber zorbalık, kavga, silah kullanımı ve cinsel taciz ve istismar dâhil olmak üzere birçok sorun okul şiddeti olarak görülmektedir.

Risk faktörlerinin beş önemli yönü;

1. Eklemeli olma eğilimindedir; ne kadar fazla risk faktörü varsa şiddet riski o kadar yüksek olur.
2. Birey, aile, akran grubu, okul ve mahalle seviyeleri dâhil olmak üzere birden fazla düzeyde ortaya çıkmaktadır.
3. Farklı risk faktörleri yaşamın farklı noktalarına ilişkindir; aile düzeyindeki faktörler küçük çocuklar için daha büyük bir rol oynar ve akran grubu ve mahalle faktörleri daha büyük çocuklar için daha büyük bir rol oynar.
4. Bazı risk faktörleri, belirli şiddet içeren davranış türlerine özgüdür (Örneğin, cinsel şiddet için risk faktörleri, siber zorbalık için olanlardan oldukça farklı olabilir.).
5. Risk faktörlerine maruz kalmanın derecesinin sonuçlar üzerinde önemli etkisi bulunmaktadır.

Şiddetin türleri ve özellikleri;

Doğrudan şiddet; zarar verme amacı taşıyan bir kişiyle doğrudan karşı karşıya gelme davranışlarıdır. Dövmek, tehdit etmek, hakaret etmek, itmek doğrudan şiddete girer.

Dolaylı/ilişkisel şiddet; sosyal ret, sosyal dışlama, dedikodu yapmak gibi davranışları içerir.

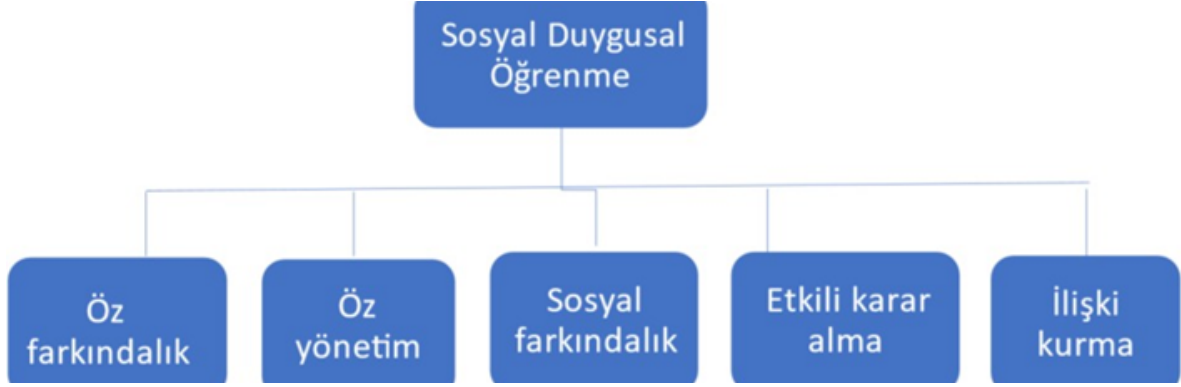
İşlevleri açısından şiddet;

Tepkisel şiddet, kışkırtmaya cevap niteliğinde olan savunmacı davranışlardır. Başkalarının davranışlarına düşmanca bir biçimde hamlede bulunma eğiliminde olan şiddetin bu türü; kendini kontrol etme ve dürtüsellik ile ilişkilidir. Sosyal ilişkilerle baş etme sorunlarıyla da ilişkilidir.

Planlı şiddet, fayda beklentisi vardır. Kasıtlı bir biçimde yapılır ve dış pekiştireçler ile kontrol edilmektedir. Yüksek düzeyde liderlik ve sosyal yeterlik becerileriyle ilişkilidir. Suç içeren ve antisosyal davranışlarla da ilişkilidir.

Sosyal Duygusal Öğrenme (SDÖ) ve Güvenli Okul İklimi

-SDÖ için, 5 temel sosyal ve duygusal beceri kategorisi belirlenmiştir;

Öz-farkındalık: Kişinin duygularını, ilgi alanlarını, değerlerini ve güçlü yanlarını/yeteneklerini doğru bir şekilde değerlendirme ve sağlam temellere dayanan bir öz güven duygusunu sürdürme becerisidir.

Öz-yönetim: Stresle başa çıkmak, dürtüleri kontrol etmek ve engellerin üstesinden gelmek için sebat etmek için kişinin duygularını düzenleme kapasitesi.

Sosyal farkındalık: Başkalarının bakış açısını almak ve onlarla empati kurma becerisi; bireysel ve grup benzerliklerini ve farklılıklarını tanıma ve takdir etme becerisidir.

İlişki Kurma becerileri: İşbirliğine dayalı sağlıklı ilişkiler kurma ve sürdürme becerisi; uygunsuz sosyal baskıya direnme becerisi.

Sorumlu karar verme: Etik standartlar, güvenlik endişeleri, uygun davranış standartları, başkalarına saygı ve çeşitli eylemlerin olası sonuçları dikkate alınarak **karar alabilme becerisi;** karar verme becerilerini akademik ve sosyal durumlara uygulama becerisi; kişinin okulunun ve toplumun refahına katkıda bulunma becerisi.

Barışyapıcılık/Arabuluculuk Uygulamaları

Okullarda şiddet davranışlarının ve disiplin problemlerinin azaltılmasında geleneksel disiplin anlayışına bir alternatif olarak kullanılan yöntemlerden biridir.

Sorun yaşayan iki ya da daha fazla kişinin üçüncü bir nötr kişinin yardımıyla sorunu çözmek amacıyla bir araya geldikleri bir süreci içermektedir.

Barışyapıcılık 4 aşamadan oluşan bir süreçtir;

1. Kavganın sonlanması ve tarafların sakinleşmesi,
2. Tarafların barışyapıcılık desteği almaya karar vermeleri,
3. Müzakere basamaklarının kolaylaştırılması,
4. Anlaşmanın imzalanması (barışyapıcılık formu doldurulup imzalanır.)

Zor Kişiliklerle İletişim

Aynı ortamda bulunulduğunda kişide öfke, huzursuzluk, korku, endişe, sıkıntı gibi duygular yaşatan; dinleme, anlama, anlaşma ve uzlaşma konusunda bilgi ve beceri eksikliğinden kaynaklanan sıkıntıların ortaya çıkmasına sebep olan insanlardır.

Kurumsal yapı içinde değerlendirildiklerinde **üç grup insan;**

1. İnaktif: En belirleyici özelliği aşırı uyum davranışı sergileme, “Evet efendim!” olarak da isimlendirilen davranış/iletişim, Kendi görüş ve düşüncelerini ortaya koyamazlar,

Otorite olarak gördüklerine sorgusuz katılırlar, **“Yatan mutlular”** olarak da tanımlanırlar.

2. Reaktif: En önemli özelliği hemen her görüş, düşünce veya öneriye spontane karşı çıkmaları, muhalefet etmeleridir, Bir öneri veya karşı görüş bildirmezler, **“Karşı çıkmak için karşı çıkma”** bir yaşam biçimidir, İçinde buldukları kurum için bir artı değer yaratamazlar.

3. Proaktif: En sağlıklı davranış ve sorun çözme yöntemine sahiptir, Hem sorgular hem çözüm önerir, **yapıcı, uzlaşmacı ve amaca** yöneliktir.

İnsanların “sorunlar karşısındaki duruşu” bakımından üç grup kişilik;

1. Sağlıklı insan: Sorunların farkındadır. Sorunu çözmek için gözlenebilir çabalar sergiler. Bu çabaları amaca yönelik, uzlaşmacı ve yapıcıdır. En bilinen ifade ile amacı “Üzüm yemektir.”

2. Normal insan: Sorunların farkındadır. Ancak o sorunları çözmek için bir çaba harcamaz. “Benim adım hıdır, bildiğim budur.” “Böyle gelmiş, böyle gider.”

3. Sağlıksız insan: İki defans mekanizmasını sıklıkla kullanırlar, Bunlar “neden bulma” ve “yansıtma”dır. En önemli eksikliği “Ben sorumluyum.” diyememeleri.

Zor kişiliklerle araya mesafe koymada uygulayabileceğiniz yöntemler

Kırık plak: Dikkatle düşünüp kendinize bir “kırık plak” cümlesi hazırlayın. Zor kişinize kendisini duyduğunuzu belirtip bu kırık plak cümlesini üst üste tekrarlayın. Örneğin: “Söylediklerini duydum ve bugün konuşacak durumda değilim.”

Konunun içeriğini bırakıp ilişkiyi tanımlama: Zor kişiniz alışılmış davranışları sergilemeye başladığında söylediklerine aldırma yapıp yaptığının işaret etmek. Örneğin: “Konuşmayı bu şekilde sürdürürsek nereye gideceğimize karar veremeyeceğiz.”

Ortam değişinceye kadar konuşmaya ara verme: Karşıdaki kişinin öfkesinin, dırdırının ya da suskunluğunun nedenini tümüyle göz ardı edip konuşmayı ertelemek. Örneğin: “Gördüğüm kadarıyla şu anda çok öfkelisin. En iyisi bu konuyu öğleden sonra ele alalım.”

Kendinden emin erteleme: Zor kişinize göstereceğiniz tepkiyi sizin daha sakin ve kafanızın daha duru olduğu bir zamana bırakmak. Örneğin: “Şu anda bu konuyu konuşmaya hazır değilim.”
Sislendirme: Karşınızdaki kişinin isteğini ve görüşlerini kendi sözlerinizle kısaca özetlemek (böylece onu dinlediğinizi ve anladığınızı göstermiş olursunuz) ve kendi düşündüğünüz şekilde tutum almak. Örneğin: “Bu konunun sizin için çok önemli olduğunu anlıyorum. Maalesef şimdi işe gitmek zorundayım.”

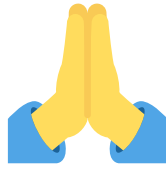
Belli başlı zor kişilikler karşısında takınılması gereken tutum ve sergilenmesi gereken davranışlar;

- 1. Saldırgan Kişilikler:** Biraz boşalmalarına izin verin. Kibar davranmaya kalkışmayın. Adlarıyla hitap etmek gibi bir yöntemle dikkatlerini çekin. Oturtmaya çalışın (Oturmuş kişi daha az saldırgan olur.). Göz teması kurun. Düşündüklerinizi etkili ve kendinizden emin bir biçimde ifade edin. Söylediklerini tartışmayın, sözlerini kesmeyin. Dostça davranmaya hazır olun.
- 2. Sürekli Yakınanlar:** Kendinizi sorumluymuş gibi hissetseniz de sabrınız taşsa da dinleyin. Söylediklerini başka sözcüklerle ve kısa cümlelerle kendisine tekrarlayarak esas söylemek istediklerini saptamaya çalışın. Görüşlerini o an makul bulsanız bile, sakın söylediklerini onaylamayın ya da kendisinden özür dilemeyin. “Suçlama-savunma-karşı suçlama” kısır döngüsüne düşmeyin. Yorum yapmadan olguları belirtin. Özgül, açık uçlu sorularla kendisini sorunu çözmeye yönlendirin. Hiçbiri işe yaramazsa “Peki, sen ne öneriyorsun?” diye sorun.

3. Suskun Tepkisizler: Suskunluğun, tepkisizliğin ne anlama geldiğini yorumlamaya kalkışmayın. Suskunluğunu konuşmaya çalışın. Açık uçlu sorular sorun. Yanıtı sabırla bekleyin. Sessizliği kendi konuşmalarınızla doldurmaya çalışmayın. Olaylarla veya durumla ilgili kendi yorumunuzu yapın. Tekrar açık uçlu sorular sorun. Eğer suskununuz konuşmaya başlarsa yorum yapmadan dinlemeye gayret edin. Suskununuz tepkisiz kalmayı sürdürüyorsa görüşmeyi kesin ve tekrar görüşmek üzere bir zaman belirtin.

4. Kötümserler: Kendinize ve ekibinizi koruyun; kötümserliklerini size de bulaştırabilirler. Geçmişte benzer durumların nasıl başarıyla aşıldığını iyimser ama gerçekçi bir dille anlatın. Değişik seçenekler üzerinde görüşüyorsanız ilk önce en kötü durumda ne olabilir, bunu siz gündeme getirin. Kötümserin söylediklerini gelecekte aşılması gerekebilecek sorunlar olarak görün. Ne yapacağınızı kaçamaklar yapmadan doğrudan ifade ederek kendi başınıza davranmaya da hazır olun. Her şeyi ince eleyip sık dokuyanlara bir kere de kendilerini hazır hissetmeden harekete geçmeyi önerin.

5. Çokbilmişler: Bu kişiler dayanılmaz bir mantık silsilesi ve bilgilerine olan güvenleriyle, sizi aptal, beceriksiz konumuna düşüren ve savunmaya zorlayan insanlardır. Bu kişilere iletişim kurmak için önceden düşüncelerinizi sıraya koymanız ve birlikte ele alacağınız konuyla ilgili hazırlıklar yapmanız gerekiyor. Söylediklerini kabul etmek istemiyorsanız en etkin yöntem soru tekniklerini kullanmaktır. Yapılacak işlerin gözden geçirilmesini sağlamak için ek bilgi vermesini sağlayacak sorulardan yararlanın. Çokbilmişlerin arasında uzman olmadıkları hâlde uzmanmış gibi konuşan, yarı-bilgili hâllerinin kısmen farkında olan ve aldıkları yarım yamalak bilgileri aceleyle olayın bütünüymüş gibi sunanlar da vardır. Bunlar karşısında da doğru olguları sanki başka bir seçenekmiş gibi mümkün olduğu kadar tasvir edin.

MODÜL-9 SONU
VE
PROGRAM KİTABIMIZ BİTER.